

ПРАКТИЧНА РОБОТА (ІНДИВІДУАЛЬНА ТА ГРУПОВА) ЯК ОДИН ІЗ ДІЄВИХ МЕТОДІВ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ

Людмила Давидюк,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри методики
викладання світової літератури
НПУ імені М. П. Драгоманова*

Мудрий не той, хто багато
знає, а той, чії знання корисні.

Есхіл

Компетентнісний підхід до навчання, який починає домінувати в сучасній українській школі, потребує осмислення існуючої типології методів навчання та створення типології методів компетентнісного навчання. Поняття методу навчання складне і багатовимірне, підтвердженням цьому є проблема класифікації методів навчання, яка і дотепер залишається дискусійною і багатоаспектною. Методи навчання розрізняють за дидактичною метою, за подачею навчального матеріалу, за джерелом одержання учнями знань, за особливостями навчально-пізнавальної діяльності учнів, за особливостями викладання та учіння, за логікою побудови навчального матеріалу, за логікою викладання, за характером пізнавальної діяльності, за ступенем самостійної роботи учнів у процесі навчання, за способом вирішення пізнавального завдання тощо. Однак, ні в кого не викликає сумніву, що питання про методи навчання потрібно розглядати, керуючись розумінням мети навчання та закономірностями його перебігу.

Компетентнісний підхід до навчання передбачає насамперед формування відповідних компетентностей, предметних і загальних, і потребує спеціальної організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності зі застосуванням відповідних методів, серед яких чільне місце посядуть практичні методи і, зокрема, метод практичної роботи, що до сьогодні, на жаль, не набув широкого розповсюдження у викладанні рідної мови.

Практичні методи навчання використовують для безпосереднього пізнання дійсності, поглиблення знань, формування вмінь і навичок, а на їхній базі – відповідних компетентностей, тобто

«особистісних результатів навчальної діяльності; практичного досвіду успішного використання відповідних знань і вмінь у різних життєвих ситуаціях; індивідуального досвіду реалізації набутих компетенцій» [1, с. 61].

Одним із практичних методів навчання є практична робота, яка передбачає застосування учнями знань у ситуаціях, наближених до життєвих [2, с. 333].

Практичні роботи є однією із форм дослідницької самостійної роботи учнів (індивідуальної, парної або групової), що здійснюється за завданням учителя з матеріалами, запропонованими вчителем.

Практична робота може проводитися як в репродуктивному (ілюстративному), так і в евристичному або дослідницькому планах. Якщо практична робота має репродуктивний характер, то учні у своїх дослідах повторюють шлях аналізу досліджуваного матеріалу, продемонстрований вчителем. Коли практична робота має евристичний або дослідницький характер, учні самі вперше виконують поставлене перед ними практичне завдання.

Метод практичної роботи повністю відповідає одній з видових ознак методу навчання, виокремлених професором А. М. Алексюком, – «бути формою руху пізнавальної діяльності», зокрема: а) «бути певним логічним шляхом засвоєння знань, умінь та навичок учнями»; б) «бути певним видом і рівнем пізнавальної діяльності учнів»; в) «бути певним шляхом стимулювання і мотивації учіння» [3, с. 23].

Етапи проведення практичних робіт евристичного або дослідницького характеру: а) пояснення вчителя (опис ситуації та постановка завдання роботи); б) інструктаж (за потреби); в) виконання роботи (кожен учень виконує роботу самостійно, в парі або в групі); г) контроль (роботи учнів приймають і оцінюють).

Наведемо приклади практичних робіт.

5 клас. Розділ «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія»
Тема «Алфавіт».

Практична робота «Створення сторінки сучасної української абетки».

Пояснення вчителя. Вчитель звертається до власного досвіду дітей і пропонує їм пригадати свій перший підручник – абетку. Потім розповідає про один з перших українських букварів – «Українську граматку до науки читання й писання» Бориса Грінченка. Пояснює дітям, що науковець, письменник і педагог виступав за створення народних шкіл з українською мовою навчання. Коли він працював

учителем, то всупереч царській забороні нелегально вів навчання рідною мовою, використовуючи при цьому складений ним самим рукописний буквар «Українська граматка до науки читання й писання». Уперше підручник був виданий в Києві у 1907 р. Мету свого підручника Борис Грінченко сформулював так: «Я сам написав усю граматику друкованими літерами та й учив по ній читання й писання свою дитину і чужих дітей, щоб рідною мовою озивалася до їх наука». Вчитель показує дітям декілька сторінок з азбуки Грінченка, наприклад: «Воли», «Лійка», «Млин», «Рало», «Серп», «Ярмо», наголошує на тому, що «Азбука» Грінченка була створена понад сто років тому.

Ситуація – влітку у бабусі в селі або на дачі виникла потреба вивчити з дитиною букви, а абетки немає.

Завдання: створити на листочку паперу А-4 сторінку сучасної абетки для молодшого братика або сестрички чи просто для знайомої дитини, яка тільки починає вивчати літери. Написати літеру і намалювати два-три сучасних предмети / явища, назва яких починається з цієї літери.

Завдання може виконуватися індивідуально або в парах чи групах. Літери можна поділити між учнями – і в результаті створити «Абетку від А до Я» і розмістити її в класі або презентувати учням 1-го класу, які тільки вивчають букви.

Практична робота «Визначаємо послідовність виступу конкурсантів».

Ситуація – у школі проводиться пісенний фестиваль «Українська народна пісня» (районний / міський / обласний) тощо. Щоб ніхто з учасників не образився, вирішили, що виступати конкурсанти мають за назвою селища / району / міста за алфавітом.

Матеріал для практичної роботи: картки з назвами сіл / районів міста / міст.

Завдання: створити список конкурсантів, розташувавши назви населених пунктів в алфавітному порядку.

(Це можуть бути спортивні змагання, парад учасників за алфавітом (за назвою міст) тощо).

Практична робота «Створюємо каталог книжок».

Ситуація – родина одного з учнів передає до шкільної бібліотеки певну кількість книжок. Необхідно підготувати бібліотекарці матеріали для створення електронного каталогу.

Матеріал для практичної роботи: 3-4 книги на кожного учня.

Завдання: створити два списки, розташували книжки за алфавітом: в першому – за автором, в 2 – за назвою.

Кожен з учнів опрацьовує свої книжки, потім учні формують загальний список.

Окремі групи практичних робіт складають роботи зі створення навчальних інформаційних плакатів та роботи зі застосуванням медіатекстів.

Навчальний інформаційний плакат – це джерело знань, носій навчальної інформації, що представлена різними формами. Створення інформаційних плакатів – це візуалізація учнями навчального матеріалу, що сприяє кращому розумінню сутності явища, його структури, стимулює пізнавальну активність, самостійність, розвиває увагу, спостережливість, креативне мислення.

Навчальні інформаційні плакати можуть мати констатуючий і узагальнюючий характер. Констатуючі плакати стосуються окремих мовних явищ, правил, фактів (їх створення пропонується учням як практична робота під час вивчення теми). Узагальнюючі – систематизують та узагальнюють матеріал з певної теми чи розділу (створюються після опрацювання теми або розділу).

Прикладом констатуючих навчальних інформаційних плакатів можуть бути плакати на теми «Правопис префіксів *роз-*, *без-*», «Правила вживання апострофа», «Антоніми», «Граматична основа речення» тощо.

Теми, які варто пропонувати учням для узагальнюючих плакатів: «Групи слів за значенням», «Звуки мови», «Іменник», «Складне речення» тощо.

Навчити учнів створювати інформаційні плакати, виокремлюючи суттєві та важливі ознаки, – складне завдання. Починається така робота з репродуктивних завдань (аналіз готових інформаційних плакатів) через евристичні (створення плакатів за допомогою вчителя) до дослідницьких (самостійне створення навчального інформаційного плакату).

Застосування в практичних роботах медіатекстів (афіш, сторінок з різними товарами з сайтів супермаркетів тощо) відкриває широкі можливості для демонстрації практичного значення матеріалу, що вивчається.

Наприклад, 6 клас. Розділ «Морфологія. Орфографія». Тема «Числівник».

Завдання: роздивитись афішу і дати письмову відповідь на питання, використовуючи кількісні і порядкові числівники: Якого числа відбудеться вистава? О котрій годині вона почнеться? Скільки триватиме вистава? Зі скількох років дозволено дітям перегляд цієї вистави?

Марійка і ведмідь

субота
30
листопада

3+

Тривалість: 40хв.

В. Швембергер

Мова - українська

15:00
Велика зала

купити квитки

Зворушлива історія про справжню дружбу. За мотивами відомої народної казки.

Виконуючи практичні роботи, учень набуває особистого досвіду застосування знань в нових для нього ситуаціях, які є наближеними до життєвих, що і відповідає компетентнісному підходу до навчання.

Практичні роботи мають важливе навчально-пізнавальне значення, формують вміння і навички, необхідні для життя та самоосвіти. Виконання таких робіт сприяє конкретизації знань, розвиває вміння спостерігати та аналізувати мовні явища, формує необхідні для життя компетентності, допомагає усвідомленню практичної значущості матеріалу, що вивчається.

Використана література

1. Голуб Н.Б. Компетентнісне навчання – це актуально. *Дивослово*. 2012. № 6. С. 60-62.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: навчальний посібник. К : Академвидав, 2007. 616 с.
3. Алексюк А.М. Методи навчання і методи учіння. К : Знання, 1980. 48 с.